

**Institucijski projekti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
2021.-2026.**

Naziv projekta
Doticaji s ranjivošću u odgoju i dušobrižništvu
Strateško područje; naslov teme¹
SP: 4. Crkveno djelovanje u suvremenom društvu NT: 4. Crkvena praksa u odnosu prema ranjivosti osoba i institucija
Voditelj projekta
Prof. dr. sc. Ana Thea Filipović
Suradnici
Prof. dr. sc. Josip Šimunović Prof. dr. sc. Blaženka Valentina Mandarić Izv. prof. dr. sc. Kata Amabilis Jurić Stanko Rihtar, dipl. psih., Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Prof. dr. sc. Tonči Matulić Prof. dr. sc. Josip Šalković Karlo Šimek, mag. theol. i mag. psych. Josip Horvat, lic. theol., lic. iur. can. Doc. dr. sc. Martina Ana Begić Doc. dr. sc. Ante Bekavac Dr. sc. Jadranka Rebeka Anić, znanstvena savjetnica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Doc. dr. sc. Branko Murić Prof. dr. sc. Bernhard Grümme, Katolički bogoslovni fakultet Rurskog sveučilišta u Bochumu, Njemačka Marius de Byl, asistent na Katedri religijske pedagogije i katehetike, Katolički bogoslovni fakultet Rurskog sveučilišta u Bochumu, Njemačka
Trajanje projekta
2021.-2026.
Ukupan iznos troškova projekta Izvor financiranja (SuZg, KBF, NDS, HBK, Provincija...)
Izvor financiranja: Sveučilište u Zagrebu (potpore znanstvenim istraživanjima)
Sažetak (metodologija istraživanja; ciljevi; očekivani rezultati)

¹ Vidi *Strateški program znanstvenih istraživanja 2021. – 2026.*, 5. poglavlje, str. 49-92.

Istraživanje je usredotočeno na temu ranjivosti i odnosi se na njezine različite dimenzije. Ranjivost je ontološka kategorija ljudskog bića koja se očituje na tjelesnom, duhovnom i društvenom području ljudskog života i stanja, a to ukazuje i na razne vrste ranjivosti. Cilj istraživanja je teološki i interdisciplinarno analizirati temelje i uzroke ranjivosti, empirijski ispitati strategije ophođenja ljudi i zajednica s izvorima i stanjima ranjivosti te predložiti smjernice za pastoralno i odgojno-obrazovno djelovanje u sučeljavanju s ranjivošću osoba i institucija. Promatrana u teološkoantropološkoj, socijalno-relacijskoj i etičkoj perspektivi ranjivost je povezana s ljudskim dostojanstvom, jednakošću (pravednošću), ljudskim pravima i njihovom povredom. Ranjivost također proizlazi iz čovjekove upućenosti na druge, iz međuovisnosti kojoj su podložni svi živi organizmi, osobe i zajednice.

U odgojnim i dušobrižničkim pozivima neizbježni su susreti s ranjivošću drugih ljudi kao i s vlastitom ranjivošću. Izvori ranjivosti u odgojno-obrazovnom i dušobrižničkom djelovanju mogu se promatrati na osobno-biografskoj i profesionalno-institucionalnoj razini. Istraživanje će obuhvatiti različite vrste ranjivosti i teološkog, pastoralnog i odgojno-obrazovnog istraživanja i promišljanja ranjivosti.

- 1) U prvoj fazi projekta ispitat će se ranjivost u kontekstu pandemije bolesti COVID-19 i istražiti značenje vjere/duhovnosti kao resursa/čimbenika socio-emocionalne otpornosti i osobnog rasta učenika i nastavnika u okolnostima pandemije. Na primjeru pandemijske ugroze čovječanstva i iz nje proizašle krize empirijski će se ispitati kako i koliko vjera i crkveno djelovanje pridonose otpornosti ljudi u kriznim situacijama. Specifično će se istražiti utjecaj pandemije i s njome povezanih uvjetovanosti na život učenika i nastavnika, uključujući vjeru i duhovnost kao čimbenik u nošenju s kriznim situacijama i stanjima ranjivosti.
- 2) U drugoj i trećoj fazi istraživat će se općenito bolest kao izraz čovjekove krhkosti i ranjivosti te doprinos crkvenog pastoralnog djelovanja s bolesnim osobama i njihovim okruženjima te posebno stanje terminalnih bolesnika i značenje duhovne dimenzije u palijativnoj skrbi. U okviru projekta bit će izrađen istraživački licencijatski rad o temi "Pastoral umirućih i palijativna skrb" koji će tematizirati pastoralno djelovanje Crkve u kontekstu bolesti, patnje i umiranja. Implementirat će se interdisciplinarni istraživački pristupi koji povezuju teologiju i svakodnevni život i etabliraju društvenu relevantnost i doprinos teologije.
- 3) Budući da zadnjih godina sve više izlaze na vidjelo slučajevi seksualnog zlostavljanja maloljetnika kao i drugih ranjivih osoba koji su se dogodili i koji se događaju i u Crkvi, *u drugoj i trećoj fazi projekta naglasak će biti također na tematici sučeljavanja s krizom zlostavljanja u Crkvi*. Riječ je, naime, o prikrivanju i zataškavanju pojedinih slučajeva od strane odgovornih u biskupijama i redovničkim zajednicama, a što upućuje na zakazivanje sustava koje očituje dublje uzroke zloporabe moći, tijela i savjesti u crkvenim strukturama. Sve to ukazuje na ranjivost i ranjenost Crkve koja zahtijeva odlučan obrat prema transparentnosti, priznanju i stavljanju žrtava zlostavljanja u središte pozornosti i djelovanja.

Istraživanje ove dimenzije ranjivosti obuhvatit će postojeću literaturu i dokumente koji ukazuju na institucionalne uzroke ranjivosti u kontekstu crkvenog djelovanja i potiču na posvećenost Crkve žrtvama te prevenciji i zaštiti maloljetnika u Crkvi. Metodologija je teorijska, empirijska i praktično-strateška. Znanstveni doprinos očekuje se u obliku razvoja analitičko-teorijskih i analitičko-empirijskih instrumenata, prezentacija i rasprava na

znanstvenim skupovima, objavljivanja znanstvenih radova te osmišljavanja i implementacije novog sveučilišnog kolegija. Očekuje se također ostvarivanja suradnje s Uredom za vjeronauk u školi Zagrebačke nadbiskupije u vidu edukacije vjeroučitelja.

Predviđeni troškovi odnose se na pripremu i obradu rezultata empirijskog istraživanja vezanog uz utjecaj okolnosti pandemije COVID-19 na učenike i nastavnike te značenje vjere/duhovnosti kao resursa/čimbenika socio-emocionalne otpornosti i osobnog rasta učenika i nastavnika, za lekturu tekstova izlaganja na znanstvenim skupovima i radova koji će se objaviti u časopisima i zbornicima znanstvenih skupova, putovanja na znanstvene skupove. Vezano uz ostala područja ranjivosti (bolest općenito i terminalni bolesnici posebno, pastoral bolesnih osoba te institucionalna ranjivost Crkve i suočavanje s fenomenom zlostavljanja) troškovi se odnose na nabavku relevantne literature potrebne za osmišljavanje i izvođenje kolegija, za edukaciju studenata i vjeroučitelja, za organizaciju teološkog kolokvija, organizaciju tribina te organizaciju godišnjih međunarodnih istraživačkih seminara za studente poslijediplomskog studija teologije.

Ostvarivanjem zadanih ciljeva očekuje se i poboljšanje suradnje s drugim znanstvenim i znanstveno-nastavnim institucijama i znanstveno-strukovnim udruženjima te relevantnim institucijama i uredima, stjecanje veće kompetencije u području teorijskog i empirijskog istraživanja, intenzivnije povezivanje teološkog istraživanja te crkvene i društvene prakse, povećanje društvene prepoznatljivosti teologije kao i povećanje znanstvene produktivnosti Fakulteta.

Ključne riječi

Ranjivost, bolest, pandemija, seksualno zlostavljanje, zlouporaba moći, kriza Crkve, prevencija zlostavljanja

Ostvareni rezultati

Prezentacija i rasprava istraživanja na međunarodnim znanstvenim skupovima

- 1) Ana Thea Filipović – Stanko Rihtar, *Between old and new normality: Adolescents' Lives in the Circumstances of the Pandemic Crisis*, predavanje održano 10. srpnja 2021. godine na online konferenciji Međunarodne akademije praktične teologije (IAPT) koja je održana od 8. do 10. srpnja 2021. godine u organizaciji Katoličkog sveučilišta u Leuvenu u Belgiji o temi „Coping with Crisis: hospitality, security, and the search for faithful connections“.
- 2) Ana Thea Filipović – Stanko Rihtar, *Utjecaj krize uzrokovane pandemijom koronavirusa na neke aspekte kvalitete života, mentalnog zdravlja i vjere adolescenata /The Impact of the Crisis Caused by the Coronavirus Pandemic on the Quality of Life, Mental Health and Faith of Adolescents*. predavanje održano 10. rujna 2021. godine na Međunarodnom znanstvenom simpoziju koji je održan istoga dana na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu o temi „Probuditi kreativnost. Izazovi učenja i poučavanja u kontekstu pandemije i migracija/ To Incite Creativity: Learning and Teaching Challenges in the Context of Pandemic and Migration“ u organizaciji Katedre religiozne pedagogije i katehetike KBF-a Sveučilišta u Splitu te suorganizaciji Teološkog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija) i Katedre za religijsku pedagogiju i vjeronaučnu didaktiku Sveučilišta u Passau (Njemačka).
- 3) Blaženka Valentina Mandarić, *Doprinos religijskog obrazovanja u sučeljavanju učenika s virusom COVID-19/ The Contribution of Religious Education in Confronting Students with COVID 19*. Predavanje održano na istom skupu (v. br. 2) 10. rujna 2021. godine.

- 4) Kata Amabilis Jurić, *Vjeroučitelj pred izazovima pandemije, potresa i migracija – duhovni aspekt/ Religious Education Teacher Facing the Challenges of Pandemic, Earthquake and Migration - the Spiritual Aspect*. Predavanje održano na istom skupu (v. br. 2) 10. rujna 2021. godine.
- 5) Ana Thea Filipović, *Religiosity as a Recourse of Socio-Emotional Resilience and Personal Growth during the Covid-19 Pandemic? A Research on a Sample of Croatian Adolescents*, predavanje na Međunarodnom znanstvenom simpoziju koji se odražava 7. do 11. 6. 2023. u Seoulu o temi „Practical Wisdom on the Living Web of the Anthropocene“ u organizaciji Međunarodne akademije praktične teologije.

Popularizacija znanosti

- 1) Jadranka Rebeka Anić - Ana Thea Filipović „Ali sada, sestro moja, šuti...!“ (2 Sam 13,20) Nasilje nad redovnicama u Crkvi: Fenomen – uzroci - djelovanje“ predavanje održano online 12. 4. 2023. godine na Teološkim razgovorima koje organizira Hrvatska sekcija Europskog društva žena u teološkom istraživanju.

Objavljeni znanstveni radovi u časopisima i/ili zbornicima znanstvenih skupova

- 1) Josip Šimunović - Maja Kereša, Poruke Pape Benedikta XVI. za Svjetski dan bolesnika. Poticaji za ostvarenje pastorala bolesnika u župnoj zajednici, u: Marko Medved (ur.), *Nova et vetera - Crkva, Kvarner i kultura. Zbornik u čast izv. prof. dr. sc. Franje Velčića u povodu 65. godine života*, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2021., 253-273.
- 2) Ana Thea Filipović - Stanko Rihtar, Utjecaj krize uzrokovane pandemijom koronavirusa na neke aspekte života, mentalnog zdravlja i vjere adolescenata, u: Jadranka Garmaz – Andrej Šegula (ur.), *Probuditi kreativnost. Izazovi učenja i poučavanja u kontekstu pandemije i migracija. Zbornik radova / Inciting creativity: Learning and teaching challenges in the context of pandemic and migration; Conference proceedings*, Sveučilišta u Split, Katolički bogoslovni fakultet, Split – Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, Ljubljana – Universität Passau, Lehrstuhl für Religionspädagogik und Didaktik des Religionsunterrichts, Passau 2022., 253-269
- 3) Blaženka Valentina Mandarić, Doprinos religijskog obrazovanja u sučeljavanju učenika s virusom COVID-19, u: Jadranka Garmaz - Andrej Šegula, (ur.), *Probuditi kreativnost: izazovi učenja i poučavanja u kontekstu pandemije i migracija. Zbornik radova / Inciting creativity: Learning and teaching challenges in the context of pandemic and migration; Conference proceedings*, Sveučilišta u Split, Katolički bogoslovni fakultet, Split – Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, Ljubljana – Universität Passau, Lehrstuhl für Religionspädagogik und Didaktik des Religionsunterrichts, Passau 2022., 270-285.
- 4) Kata Amabilis Jurić, Odgojiteljice, vjeroučitelji i vjeroučiteljice i pred izazovima pandemije i potresa, u: *Diacovensia* 30 (2022) 2, 237-260.
- 5) Amabilis Jurić, Religious education teacher before some challenges of pandemic, earthquake and migration – spiritual aspect, u: *Služba Božja* 62 (2022) 2, 238-259

- 6) Ana Thea Filipović - Stanko Rihtar, *Religiosity as a factor of social-emotional resilience and personal growth during the COVID-19 pandemic in Croatian adolescents*, članak je u postupku objavljivanja u međunarodnom znanstvenom časopisu *Journal of Religious Education* (br. 2/ 2023)

Osmišljavanje i uvođenje novog izbornog interdisciplinarnog sveučilišnog kolegija

- 1) *Prevenција i zaštita maloljetnika u Crkvi*. Ljetni semestar akademske godine 2022./2023., kolegij izvode profesori: Karlo Šimek, mag. theol. i mag. psych., prof. dr. sc. Ana Thea Filipović, prof. dr. sc. Tonči Matulić i prof. dr. sc. Josip Šalković/Josip Horvat, lic. theol., lic. iur. can. (psihološki, pedagoško-pastoralni, moralni i pravni aspekt).

Osmišljavanje znanstvenog skupa u suradnji sa znanstveno-strukovnim udruženjima

- 1) Tematsko osmišljavanje i organizacija teološkog kolokvija o temi „Zlouporaba moći, tijela i savjesti u Crkvi“ koji će se održati u organizaciji Europskog društva za katoličku teologiju – Hrvatska sekcija (predsjednica Ana Thea Filipović) 30. rujna 2023. godine. Predavanja će održati profesori: Tonči Matulić, Martina Ana Begić, Ante Bekavac i Jadranka Rebeka Anić.

Uključivanje poslijediplomskih studenata u znanstveni rad i međunarodnu suradnju

- 1) Izrada istraživačkog licencijatskog rada o temi “Pastoral umirućih i palijativna skrb“ (od 2023. godine)
- 2) Institucionalna ranjivost povezana je s krizama. O temi „Religion, Church, and Theology in Times of Crisis. Theological and Religious Pedagogical Research“ organizirana su dva međunarodna istraživačka seminara sa studentima poslijediplomskog studija teologije Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Ruskog sveučilišta u Bochumu u Njemačkoj. Seminari su održani 31. ožujka do 1. travnja 2022. i 28. travnja 2023. godine. Seminare su organizirali i koordinirali profesori: Ana Thea Filipović (Zagreb), Bernhard Grümme (Bochum), Branko Murić (Zagreb) i asistent Marius de Byl (Bochum), uz potporu referade Poslijediplomskog studija Fakulteta te UNIC-a.